

ויצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק"

שנה ט"ו

ת"א	ת"ב	ת"ג	זמני השבת	יוצא לאור ע"י מדרשת	פרשת "ווארא"
16:31	16:43	16:27	כניסה	"ויזרע יצחק"	הפטרה: "כה אמר ה'"
17:41	17:43	17:41	יציאה		
18:15	18:17	18:21	ר"ת		

ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

הגיגים לפרשת השבוע

"ואני אקשה את לב פרעה" (שמות י' ג)

רבינו בחיי מביא את שאלת המפרשים המפורסמת ששואלת, אם, לפי הכתוב שלפנינו, הקב"ה הוא זה שמקשה את לבו של פרעה כדי שלא ישלח את ישראל, מדוע הקב"ה מרבה עליהם את המכות הגדולות ההם? נראה שהדבר אינו הוגן ולא מתאים, כי הקב"ה צדיק ולא יעשה עולה, שמצד אחד, קושי הלב והסירוב לבלתי שלח את ישראל מגיע ממנו, ומצד שני הוא מעניש את פרעה על קושי לבו בכל המכות ההן?

והתשובה של רבינו בחיי היא שפרעה היה כבר רשע מצד עצמו והוא חטא כבר כנגד ישראל, ואם המצב היה שלמרות חטאו הוא היה מסכים לשלח את בני ישראל, ואז הקב"ה היה מחזק את לבו באותה מניעה ומענישו עליה, היה בזה באמת חסם ולא הוגן. אבל החטא של פרעה מבואר בכתוב שאמר "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו הבה נתחכמה לו" (שמות א') וכיון שפרעה היה רשע וכופר מצד עצמו, והזידו הוא ועמו על בני ישראל, ענשו היה שנמנעה ממנו דרכי התשובה, שהיה הקב"ה נותן בלבו שלא ישלחם, כי אם הם היו חוזרים בתשובה, אי אפשר היה להענישם, וניתן לראות ראייה מאנשי נינווה. לכן הוצרך הקב"ה למנוע מהם את דרכי התשובה ואמר "ואני אקשה את לב פרעה".

"כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה'" (שמות י' יז)

כאן, לפני מכת "דם", הראשונה בסדר דצ"ך, נאמר "בזאת תדע כי אני ה'", לפני מכת "ערוב", הראשונה בסדר עד"ש, נאמר "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח' יח) ולפני מכת "ברד", הראשונה בסדר באח"ב, נאמר "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ" (שמות ט' יד).

ה"כלי יקר" מביא את ביאור האברבנאל שפרעה ומצרים הכחישו שלושה דברים. הכחשת מציאות ה' עד שאמר "לא ידעתי את ה'" (שמות ה' ב) על כן נאמר במכה הראשונה "בזאת תדע כי אני ה'", הכחשה שניה היתה שפרעה היה חולק ואומר "גם אם נאמר שיש מציאות א-לוהית, מכל מקום היא אינה משגיחה בשפלים" על זה נאמר במכה הרביעית "כי אני ה' בקרב הארץ" ההכחשה השלישית היתה שפרעה היה חולק על יכולותיו של ה', וטען שהוא אינו יכול לשנות את הטבע כלל, על זה נאמר המכה השביעית "כי אין כמוני בכל הארץ" כלומר ה' יכול לפעול כחפצו בארץ.

מסביר ה"כלי יקר" את הדברים ואומר ששלוש המכות הראשונות, דצ"ך, באו לאמת את מציאות ה', לפי שהמצרים אמרו שהיאור הוא אלהים ואין עוד מלבדו, לכן עשה ה' שפטים באלהיהם, להורות שיש גבוה מעל כל גבוה, על כן נאמר במכת היאור "בזאת תדע כי אני ה'". במכות שבסדר עד"ש נרמז שה' משגיח למטה בכל פרטי האיש, להוציא מלב האומרים שאין הקב"ה משגיח כי אם על כללות המין אבל לא בפרטות על כל דרכי איש, ולפי דבריהם הכל נכנס בערבוביא, כי אין הבדל בין איש לחבירו, ו"בין עובד א-להים לאשר לא עבדו, לכן בא הערוב, בערבוביא, וכתוב "והפלתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערוב" (שמות ח' יח) וזה מופת חותך שיש הבדל בין צדיק לרשע, ושהקב"ה משגיח על כל פרטי האיש, לכן נאמר "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" לומר שיש השגחה פרטית. המכות שבסדר באח"ב, באו כנגד טענת פרעה שיש שתי רשויות, לכן נאמר במכה ראשונה של סדר באח"ב "למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ", כלומר "אין עוד מלבדו" איזו רשות אחרת, מכלל שפרעה טען שיש עוד אלוה אחר.

"נר ה' נשמת אדם" העלוך מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זע"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ז

שמעון בן חמו בר מסעודה נלב"ע ד' שבט

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלוך ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלוך מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
תנצב"ה

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

אין לעיין בעלוך בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוזו ומעבודה קשה" (שמות ו' ט)

מסביר הרמב"ן שמה שבני ישראל "לא שמעו את משה" לא היה בגלל שהם לא האמינו בה' ובנביאו, אלא הם לא הטו אוזן לדבריו "מקוצר רוח", כאדם שקצרה נפשו בעמלו, ולא ירצה לחיות רגע בצער, למרות הידיעה שירווח לו אחרי כן. ומשמעות "קוצר הרוח" הוא פחדם שלא יהרוג אותם פרעה בחרב, כפי שאמרו שוטריהם אל משה, "ועבודה קשה", הכוונה היא לדוחק שהיו הנוגשים אצים בהם, ולא נתנו להם לשמוע את הדברים ולחשוב עליהם.

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים" (שמות ו' יב)

שואל ה"אלשיך" הקדוש הלא הקב"ה קצף על משה כאשר אמר על ישראל "והן לא יאמינו לי", והענישו בצרעת, איך חזר משה לומר את הקל וחומר זה, שלפניו הוא משווה אותם אל פרעה, לבלתי האמין. מה עוד, שאת הקל וחומר הזה ניתן להפריך בטענה של ישראל יש "קוצר רוח ועבודה קשה", מה שאי אפשר לומר על פרעה? ומתוך שכוונת משה היא לדרון קל וחומר אחר ולומר, ומה בני ישראל, שהם מאמינים בני מאמינים, "הן בני ישראל לא שמעו" אפילו "אלי" למרות שהם יודעים שאני הוא הגואל האמתי, שאמרת להם פקידה כפולה, "פקוד פקדתי", והם יודעים שבסוף הם יגאלו מהעבודה הקשה הזאת. "מקוצר רוח", שאין להם אריכות אפים, והיו רוצים ליגאל מיד, ועם כל זה הספיקה הדאגה מהעבודה להביאם לבלתי שמעו. אז פרעה, שהוא כופר בעיקר מציאות ה', "ואיך ישמע אלי פרעה", הבלתי מאמין, כל שכן שלא יחוש, היות שאין לו "קוצר רוח ועבודה קשה".

"והדגה אשר ביאור תבנות" (שמות ז' יז)

אומר ה"ספורנו" שמהכתוב אנו לומדים שמכת הדם היתה אמיתית, המים נהפכו לדם ממש, ולא רק למראית עין, כלומר שהמים נשארו מים אלא שקבלו מראה של דם, לכן בהכרח תמות הדגה.

"ויפן פרעה ויבא אל ביתו" (שמות ז' כג)

מהכתוב לומדים שבבית פרעה לא היתה מכת הדם. מסביר ה"משך חכמה" שהטעם לזה שמכת הדם לא היתה בבית פרעה היא משום שנאמר במדרש שממכת הדם העשירו בני ישראל במצרים, היות שהם היו מוכרים למצרים מים במחיר יקר. והתשלום בבית פרעה עבור המים היה הזכות שהיתה לפרעה בזה שהוא גידל את משה בתוך ביתו כבן מלכים, לכן לא היה דם במימי ביתו, שלא נהפכו לדם, ולכן "לא שת לבו גם לזאת".

"ויאמרו הזורטומים אל פרעה אצבע א-להים הוא ויזוזק לב פרעה" (שמות ז' טו)

רש"י מסביר שהחרטומים לא יכלו להוציא כינים משום "שאיך השד שולט על בריה פחותה מכשעורה", ולכן אמרו שהמכה הזו היא "אצבע א-להים" ואינה על ידי כשפים. אבל בכל זאת נאמר "ויחזק לב פרעה", ויש להבין מה היתה הסברה של פרעה שהביאה אותו לכך שיחזק לבו, הלא עינו רואה שהמכה היא מאת ה'? אבל צריך להבין עוד, לכתחילה מה ראה פרעה להביא מכשפים שיעשו גם הם, כדרך שעשו משה ואהרן, הלא אם למכשפים היה כוח לסלק את המכה, הנה מה טוב. אבל מה מועילה התוספת שהיא מעין דוגמא למכה?

מתוך רבינו החיד"א "בחומת אנך" שטענת פרעה היתה שכל המעשים של משה ואהרן נעשים על ידי כשוף, ולא ה' פועל את כל זאת, ולכן הוא רצה כאן להראות שאמנם החרטומים לא הגיעו בכישוף למדרגה של משה ואהרן בכשוף, ולכן הם אינם יכולים לסלק את המכה. אמנם אמרו חז"ל במדרש שהכנים שבאו על מצרים היו גדולים כביצים, אם כך מדוע אמרו החרטומים שהשד אינו שולט על בריה פחותה מכשעורה? ומתוצאות שכינן שעיקר הבריאה של הכנים היא פחותה מכשעורה לכן אין השד שולט בה. גם בזה סבר פרעה שאמנם החרטומים לא יכלו להוציא כנים כיון שעיקר בריאתם מכשעורה, אבל זה נובע מחוסר ידיעתם בהלכות כשפים ומסכת כני"ם, אבל משה ואהרן הם גדולים בידיעת הכשוף, וכיון שכעת הכינים גדולים בביצים הם יכולים להביא אותם על ידי כשוף, ומשום כך "ויחזק לב פרעה", פרעה עדיין ראה פנים שהוא מהחזיק בשטותו שהכל כשפים ואין זה מן השמים.

"ידעתי כי טרם תיראון" (שמות ט' ל)

מבאר ה"אור החיים" הקדוש שכוונת משה היא לומר לפרעה שהוא יודע שקודם שתסתלק המכה אתם יראים את ה' ואומרים "ה' הצדיק", אבל אחרי הסתלקות המכה כאשר אתם רואים הרווחה אתם חוזרים למרוד ככתחילה, וכבר נהגת כך עמי, שבתחילה, קודם כלות המכה, הסכמת לשלח את העם אבל אחר כלות המכה הכבדת את לבך. עוד מודיע משה לפרעה שהוא יודע שאין דבריהם ערמה ותחבולה כדי שיתרצה משה להתפלל בעדם, אלא באמת יש בלבם פחד מה', ויש בהודעה זו הבנה שהוא יודע את מחשבות האדם ותחבולותיו, ויש בהודעה זו גם שהוא יודע שהדבר נכון רק בטרם כלות המכה, אבל לא אחרי כן, כאשר יראה הרווחה הוא ימרוד.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם:

פורטונה בן חמו בת סימונה, אליס מורלי בת לאה, יצחק בנימין בן אילנה, רונן בן איווט

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:

שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים "לחנכות בית" ו"ברית יצחק"

לכירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492